

for sig selv, følger 5 kapitler om: Regionalteoriernes oprindelse og udvikling; den regionale metode og regional science; lokjaliseringsteori; urbanisering og regional udvikling, forsøg på en integreret regionalteori; sidst om tendenserne til økologisering og sociologisering i regionalforskningen. Disse kapitler klarer hele rækken fra von Thunen til Isard og lidt til. En særlig side ved behandlingen er, at teoriernes udvikling kobles til udviklingen i samfundet. I forhold til mange vestlige fremstillinger af de ældre teorier, der forkastes, fordi vi er "klogere" i dag, så får disse en anderledes rimelig behandling her.

Visse marxistisk orienterede strømninger behandles. Nogle af dem kritiseres for i deres higen efter en "relevant geography" at kaste barnet ud med badevandet og blive antipatiale eller endda antigeografiske.

Mange teoretiske problemer i geografi og regionalteori tages op. Er regionen objektivt eksisterende eller bare en praktisk måde at klassificere arealer på? Hvornår er man ude på geografis overdrev? Hvad skal man sige til emner som "Geografiske aspekter af fodboldspillet i Italien", er det geografi? På trods af den relative bredde i fremstillingen må bogen ses som et godt bidrag til den løbende teoridiskussion.

Rolf Guttesen

Schleswig-Holstein. Hrsq. von Jürgen Bähr und Gerhard Fortum (Sammlung geographischer Führer, bd. 15).

Schweizerbart'sche, Berlin 1987.

Med denne videnskabelige ekskursionsbeskrivelse i 13 regionale kapitler sammen med de allerede foreliggende atlasværker over Schleswig-Holstein er man veludrustet til at sætte sig grundigt ind i landsdelens historie og følge de vigtigste faser i regionens natur- og kulturgeografiske udformning og dens forvandling i nyere tid. Tilmed er hvert af de 13 afsnit forsynet med en righoldig litteraturliste og ledsaget af ekskursionsanvisninger, endda med angivelse af tid og afstand pr. bil). Disse ruter var tilmed grundigt forberedt i forbindelse med afholdelse af den tyske kartografdag i Kiel i 1983. De i teksten indsatte kort og grafiske figurer kan så passende suppleres med de nævnte atlasværker, hvor især billedatlasset vil være kærkomment for en større kreds end netop fagfolk. For en dansk turist kan det for Sydslesvigs vedkommende anbefales at supplere med det turistkort med ledsagende tekst over Nord- og Sydslesvig, der

udkom på Plancenter Fyn i Odense 1981.

Viggo Hansen

The history of cartography. Vol 1: Cartography in prehistoric, ancient, and Medieval Europe and the Mediterranean. Ed. by J.B. Harley and David Woodward.

University of Chicago Press, Chicago & London 1987. XXI, 599 s. kort. 29 cm. USD 119.95.

Det her foreliggende meget smukke værk med dets ca. 300 illustrationer, hvoraf 40 er i farve, er en enestående præstation af udgiverne og deres medforfattere, der tæller A.F. Shore, Cathrine Delano Smith, A.R. Millard m.fl. Arbejdet karakteriseres ikke mindst ved det omfattende noteapparat og de talrige kilde- og litteraturhenvisninger. Historisk spænder behandlingen som angivet i titlen helt tilbage fra den Gamle Verdens præhistorie, hvor datidens filosofers indsats på kartografien snarere lå på den teoretiske side af faget eller byggede på et kosmisk/terrestrisk syn end på kortkonstruktioner. I den tidlige romerske verden begyndte man at bringe illustrationer af formen af den beboede verden byggede på rejsebeskrivelser, et arbejde der videreførtes af den navnkundige Ptolemæus. Fra den følgende middelalder stammer de kendte mappæ mundi, der især fik udtryk som teologiske budskaber. Herfra er der et langt spring til fremkomsten af Portolandene (1300-1500), søkort af stor akkuratess. Blandt disse finder man de første kort over Skandinavien som gengivet i Angelino de Dalortos atlas fra 1436. Kortet menes dog at være konstrueret omkring 1325/30 - på et tidspunkt hvor fremmede skibe ikke var forundt adgang til Østersøen. Derfor er der kvalitetsforskelle til det af Claudius Clavus i 1427 stærkt forbedrede Ptolemæuskort. Med Portolanerne slutter det foreliggende værks vol. 1, der er tænkt efterfulgt af yderligere 5 bind. Disse vil omhandle den fase i kartografien, som gør den til et særligt grafisk instrument for en kommunikationsteknik, der ikke kender til almindelige sprogbARRIERER.

Viggo Hansen

Geographers: bibliographical studies, vol 10. Ed. by T.W. Freeman.

Mansell, London 1986. XII. 164 s. ill. 28 cm. GBP 25.-.

Dette 10. bind med biografier over kendte geografer spænder historisk fra John Dee (1527-1608) til Fridtjov Eide Isachsen ved Oslo universitet (1906-1976) med bio- og

bibliografi af Hallstein Myklebost, og endelig vor egen Niels Nielsen (1893-1981), skrevet af hans efterfølger i den ordinære professorstol N. Kingo Jacobsen. I denne sidste biografi beretter Kingo Jacobsen med dyb forståelse om "Nilaus" som videnskabsmand, pædagog og menneske. Som ret er, træder Niels Nielsen i disse mindeord frem som den, der i forskning og skrift skabte og udviklede geomorfologien i alle dens aspekter, såvel alment som specielt i henseende til et dybere indblik i den danske natur gennem hans evne til at se de rette årsagssammenhænge. Samtidigt var han alment orienteret, og det er ikke for meget at sige, at han blev initiativtager og udvikler for alt, hvad der har at gøre med dansk geografi via hans evne til at inspirere en skare af elever og forskere inden for et bredt aspekt af natur- såvel som kulturgeografien. Længst vil han sikkert blive husket som den, der skabte det arbejdende laboratorium på Skallingen og som den, der moderniserede geografien ved Københavns Universitet og gjorde faget tilgængeligt for langt videre kredse via de skrifttrækker, der i mange år bar hans navn som redaktør og udgiver. Niels Niensens bedrifter kommer til deres fulde ret gennem disse smukke og meget talende mindeord af Kingo Jacobsen.

Viggo Hansen

Poul Tuxen: Denmark: Stege 1500-1950. (Scandinavian atlas of historic towns. No. 5).

Odense University Press, Odense 1987. 56 s. 24 løse kort i mappe. 41 cm. Kr. 244,-. Stege by er nr. 2 (efter Ribe) af de udvalgte 5 byer, der skal være det danske bidrag til Atlas over skandinaviske, historiske Byer og udgives af Dansk Komité for Byhistorie. Denne undersøgelse centerer sig om erhvervs- og socialgrupperingerne i Stege i 1697, 1760, 1870 og 1950, men bringer i øvrigt en skildring af tiden før og mellem disse år. Den ledsagende kortlægning er meget omfattende, mere for fuldstændighedens skyld end for kortenes nytteværdi som dokumentation, især grund af kraftige fortegninger. Basiskortet er det ældste, målrettede matrikelkort fra 1866, hvorpå resultaterne af analysen af grundmaterialet er indtegnet. Den statistiske bearbejdelse bygger på borgernes skattegrundlag, idet højest takserede gruppe omfatter de øverste 10% af skatteborgerne, næsthøjeste gruppe de følgende 10%, mens de nederste 80% svarer til den laveste skatteborgergruppe. Anvendt på erhvervs- og

socialgrupperingen ses den øverste gruppe næsten altid at bebo Storegade, der strækker sig tværs gennem Stege fra stranden via torvet til NØ-porten. Samme gade er også hjemsted for de største langhuse og huse på 2 etager. Laggade bebos derimod især af søfolk, hvor der er grunde ned til stranden. Mere spredt ligger de specielt indstedsforbrugende erhverv som bager, smed, kandestøber og kobbersmed, mens normale ildstedsskatter ikke ses benyttet som social indikator. Kravet til ensartet behandling af de 4 valgte år har desværre resulteret i, at husstandsstørrelse ikke har kunnet bruges som social indikator, og det fremgår heller ikke af det trykte materiale, om samme familieoverhoved har besiddet flere grunde i byen.

Viggo Hansen

Helmut Jäger: Entwicklungsprobleme europäischer Kulturlandschaften: eine Einführung.

Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 1987. X. 280 s. 22 cm. DEM 45,-.

Det falder naturligt, at Helmut Jäger som den største kender og mest alsidige geograf med speciale i den genetiske, historiske geografi, har villet give en grundig afrunding af hypoteser og metoder inden for sit fag. Men samtidig maner han til forsigtighed med tolkninger, der alene hviler på en komparativ metode. Forskellen mellem den tyske Siedlungsgeographie og den engelske Historical Geography med dens alsidighed i problembehandlingen trækkes frem. Det er kun naturligt, at den tyske forskning har fået en fremtrædende placering i dette arbejde, mens også de engelske traditioner behandles meget omhyggeligt. Til gengæld bliver der ikke megen plads til de øvrige europæiske nationers indsats. Sverige er dog rimeligt repræsenteret, mens dansk forskning kun nævner Svend Gissel og et par arbejder af Axel Steensby, men slet ikke Gudmund Hatt eller Carl Johan Becker, der dog begge er internationalt kendte. Men det kan hænge sammen med, at de forhistoriske perioder ikke indgår i emnebehandlingen og heller ikke kan findes citeret i den 57 sider lange litteraturliste.

Viggo Hansen

Lateinamerika im Brennpunkt: aktuelle Forschungen deutscher Geographen: ein Symposium der Gesellschaft für Erdkunde zu Berlin zum 125. Todestag Alexander von Humboldts. Hrsg. von Erdmann Gorm-

sen und Karl Lenz.

Reimer, Berlin 1987. 245 s. ill. 24 cm. DEM 68,-.

Disse artikler fra et Humboldt-symposium gennemgår først hans rejser i Sydamerika og den tyske forskning i Latin- Amerika siden 1950'erne med bl.a. 20 siders litteraturliste.

Dernæst følger nogle interessante bidrag til verdensdelens geografi. W. Lauer redegør således for et par forskningsprojekter om samspillet mellem mennesker og natur i Mexico og Bolivia. J. Bähr analyserer befolkningens vækst og vandringer i Sydamerika og bringer mange oplysende diagrammer og tabeller – specielt fra Peru. G. Mertins behandler metropoliseringer ligeledes med mange kort og diagrammer, og G. Kohlhepp har undersøgt erhvervsudviklingen i Amazonlandet med dets problemfyldte muligheder. Bogen afsluttes med en lang liste over tyske Sydamerika-forskere med angivelse af deres specialer.

Kr. M. Jensen

Kenneth Olwig: Hedens natur: om natursyn og naturanvendelse gennem tiderne. Teknisk Forlag, København 1986. 168 s. ill. 22 cm. Kr. 188,-.

Denne bog er skrevet af en geograf, men den handler ikke direkte om geografi. Det er en historisk-litterær analyse af begrebet natur og naturopfattelsen fra oldtiden til vore dage. Forfatteren tager sit udgangspunkt i Virgils beskrivelse af naturen, og heden kommer ind i billedet med Blichers digtning om de midtjyske landskaber. Analysen af Blichers naturopfattelse tillægges hovedvægten i bogen, men også andre forfattere og foregangsmænd i den jyske hedesag omtales. Således især Dalgas, og dermed forbindelsen til geografen J.F. Schouw samt Hedeselskabet, hvis virksomhed ikke helt faldet i forfatterens smag. K. Olwig afslører et indgående kendskab til litteraturen omkring disse emner og præsenterer det på en letlæselig måde, men bogens undertitel "om natursyn og naturanvendelse gennem tiderne" ville være mere dækkende for indholdet.

Bogen er oprindelig udkommet på engelsk, og i denne danske udgave er tilføjet et kapitel om marginaljordsdebatten. Det føles lidt påklistret, og medens de tidligere kapitler behandler et eller flere århundreders natursyn i oversigt, præsenteres marginaljordsproblemet ved en næsten minutøs redegørelse for en folketingsdebat. Forfatteren evner dog at stille

sig kritisk til de meget forskellige synspunkter fra politisk hold og fra naturfredningsforkæmperne, og han påpeger de mange modsætninger, der er indbygget i opfattelsen af begrebet marginaljord.

Kr. M. Jensen

François Duchêne, Edward Szczepanik, Wilfrid Legg: New limits on European agriculture: politics and the common agricultural policy.

Croom Helm, London 1985. XIII. 286 s. 24 cm. GBP 25,-.

Værket indledes med en historisk gennemgang af EF's landbrugspolitik frem til 1984-85 samt en vurdering af fællesskabets stilling i forhold til USA, Sovjet og det øvrige verdensmarked.

Det påpeges, hvordan væksten i EF's landbrug nu afhænger mere af marked og overskudsproduktion end af den politiske styring, hvilket er med til at underminere EF-landbrugets strategi. Det er også et problem for afsætningen, at Vesteuropas befolkning tiltager mindre end i andre områder i Verden, at den bliver ældre og gennemgående lider af overvægt. Fra 1979 blev EF nettoeksportør af fødevarer.

I kap. 3 behandles de daværende 10 enkelte lande, og for Danmark anføres, hvordan oliekrisen i 1973-74 efterfulgt af to tørkeår i 75 og 76 udskød EF-fordelene til 1977/78, hvorefter den anden energikrise i 1979 satte en stopper for væksten i landbrugsøkonomien. Det konkluderes, at store investeringer i mekaniseringen presser både den enkelte landmand og de enkelte nationer til at se mere på egne fordele, bl.a. ved en øget produktion, end at se på fællesskabets tarv.

De sidste afsnit sammenligner landenes agrare struktur og opstiller mulige strategier for fremtiden. Disse omfatter de kendte mekanismer: 1) fortsatte prisgarantier og produktionsrestriktioner, 2) reducerede garantier og fri produktion samt 3) et helt åbent marked. Ingen tror vel på et enkelt alternativ, og forfatterne anfører, at en eventuel "re-nationalisering" kan blive resultatet, og at den vil komme fra de tre store lande mod nord i EF: England, Frankrig og Vesttyskland.

Kr. M. Jensen

Deutscher Geographentag, 45, 1985: Tagungsbericht und wissenschaftliche Abhandlungen. Hrsg. von Wolf-Dieter Hüttenroth und Hans Becker.

Steiner, Stuttgart 1987. 551 s. ill. 24 cm. DEM 168,-.